

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЙ

Стаття присвячена розгляду англійських політичних реалій та способам їхнього перекладу на українську мову: транскрипції, транслітерації, калькам, в тому числі з додатковим поясненням, приблизному/описовому перекладу. Стаття також торкається англійських політичних реалій, які стали інтернаціоналізмами.

Ключові слова: *двомовна комунікація, політичні реалії, переклад, транскрипція, транслітерація, кальки, додаткове пояснення, приблизний або описовий переклад.*

Статья посвящена рассмотрению английских политических реалий и способам их перевода на украинский язык: транскрипции, транслитерации, калькам, в том числе с дополнительным объяснением, приблизительному/описательному переводу. Статья также касается английских политических реалий, которые стали интернационалистами.

Ключевые слова: *двуязычная коммуникация, политические реалии, перевод, транскрипция, транслитерация, кальки, дополнительное объяснение, приблизительный или описательный перевод.*

The article deals with English political realities and their ways of translation: transcription, transliteration, word-for-word translation with additional explication, transcription by descriptive explaining. The article also deals with English political realities that have become internationalisms.

Key words: *bilingual communication, political realities/the unit of specific national lexicon, translation, transcription, transliteration, word-for-word translation, additional explication, transcription by descriptive explaining, internationalisms.*

Мова і культура нерозривно пов'язані між собою. Мова є дзеркалом культури певного народу, відображає його спосіб життя, світобачення, світовідчуття, національний характер, темперамент, систему цінностей, тобто менталітет певного народу. В процесі двомовної комунікації має місце не лише міжмовна, а й міжкультурна комунікація. Отже, перекладач повинен бути не лише посередником між двома мовами, а й між двома культурами, оскільки переклад – це не лише заміна мови, а й заміна елементів культури. Розуміння взаємодії мови і культури дуже важлива для діяльності перекладача, для знаходження необхідних еквівалентів, для досягнення адекватного перекладу, особливо коли мова йде про переклад реалій.

Визначення лінгвістичного статусу реалії передбачає дослідження її семантичної структури і визначення основних компонентів, які обумовлюють специфіку даних номінативних одиниць. Таким компонентом є національно- культурний компонент значення реалій, виникнення якого обумовлено національно-специфічними рисами реалій- референтів.

Дослідники по-різному визначають термін "реалія". С.Толстой надто широко розумів обговорюваний термін. Для нього «реалії» - «конкретні умови життя і побуту

країни, з мови якої здійснюється переклад» [1: 34-38]. Для слів, що позначають реалії, О.Пономарів пропонує термін «екзотизм»: „Одним із розрядів іншомовної лексики є екзотизми (етнографізми) – слова, що називають поняття й реалії з життя певного народу або групи народів” [2: 62]. Український перекладознавець І.Корунець взагалі уникає терміна «*gealia*», вживаючи замість нього дескриптивну полісемантичну фразу „the unit of specific national lexicon” [3: 152].

Найвагоміший вклад в опрацювання реалій внесли болгарські перекладачі і перекладознавці С.Влахов і С.Флорін. Вони зробили великий поступ в осмисленні лінгвістичної та лінгвостилістичної суті реалій і способів їх відтворення у перекладі, дали найточніше визначення реалій: «Це слова (і словосполучення), що називають об’єкти, характерні для життя, побуту, культури, соціального й історичного розвитку одного народу і чужі для іншого» [4: 10]. Отже, реалії – це слова і словосполучення, які позначають об’єкти і поняття, характерні для життя, побуту, культури, історії і політики певного народу і чужі для іншого. Національно і культурно забарвлена лексика часто є елементом урядової і виборчої системи країни.

За предметним розподілом реалії розділяють на географічні, етнографічні, суспільно-політичні. Суспільно-політичні реалії, в свою чергу, розподіляють на слова, які позначають адміністративно-територіальний устрій (*shire* – графство), органи та носії влади (наприклад, *House of Lords* – Палата лордів, *House of Commons* – Палата громад, *Lord Mayor* – лорд-мер), політичні організації (*Tory* – торі, *Labour party* – Лейбористська партія), станові знаки та символи (*the Union Jack* – прапор Великобританії) [4: 55-88].

Переклад реалій, як слів специфічних для певного народу або країни, вимагає від перекладача особливих знань, а саме знання лінгвокраїнознавства. На думку Т.Р. Кияка, в процесі перекладу сам перекладач повинен володіти „культурною компетенцією”, тобто знанням чужої культури, аби виявити в тексті специфіку культури. Розуміння між людьми передбачає не лише знання граматики, але й наявність спільних культурних передумов. [5: 2004]. Хоча мова йде про поняття та предмети, яким можна дати точний опис та визначення, при передачі їх на мову перекладу, можливі значні відхилення та варіанти. Це пов’язано з тим, що за частотою вживання, за роллю в мові, за побутовим характером слова, що виступають в якості назв таких реалій, не мають термінологічного забарвлення; вони не вирізняються навіть в найбільш буденному контексті оригіналу, не вирізняючись в ньому стилістично, є звичними для мови оригіналу і саме тому при їх перекладі виникають труднощі.

Існують різні способи перекладу, або передачі політичних реалій.

Дуже широко використовується транслітерація або транскрипція (повна або часткова), тобто безпосереднє використання даного слова, що означає реалію, або його кореня в написанні літерами мови перекладу або в поєднанні з суфіксами мови перекладу: *speaker* – спікер, *lord* – лорд, *Tory* – торі.

Але транскрипція необхідна саме тоді, коли треба дотриматись лексичної стислості означення, аби зберегти звичність слова, яку воно мало в мові оригіналу, і разом з тим підкреслити специфічність предмету або поняття, що перекладається і не має відповідника в мові перекладу. Дуже часто іншомовні слова переносяться в мову перекладу саме для того, щоб виділити відтінок специфічності реалії. Коли слово, яке транскрибується, вживається або рідко, або вперше переноситься в текст перекладу, то буває необхідно надавати і коментуюче пояснення і відповідний контекст.

Другий спосіб перекладу реалій – утворення кальки. Запровадження кальки - найбільш придатний після транскрипції шлях збереження змісту й колориту реалії, яка перекладається. При перекладі реалій використовують кальки та півкальки.

Кальки - це запозичення шляхом буквального перекладу (дуже часто по частинам) слова або звороту з наступним складанням перекладених частин без будь-яких змін. Дуже поширені кальки усталених словосполучень: House of Commons – Палата громад.

Півкальки - це свого роду часткові запозичення, також нові слова або усталені словосполучення, але «складені частково із свого власного матеріалу, а частково з матеріалу іншомовного слова» [4: 89]: House of Lords – Палата лордів, Hereditary Peers – спадкові пери.

При калькуванні існує небезпека з'явлення в перекладі буквализму, який зовсім не потрібен. І перекладач повинен використовувати цей засіб перекладу лише тоді, коли в українській мові дійсно відсутнє відповідне слово або словосполучення.

Третій спосіб - приблизний або описовий переклад реалій застосовується частіше ніж будь-який інший спосіб. Застосовуючи цей спосіб удається, хоча і не досить точно, передати предметний зміст реалії, але колорит дуже часто є утраченим, тому що відбувається заміна очікуваного конотативного еквіваленту на нейтральний за стилем, тобто на слово або словосполучення з нульовою конотацією [6: 150]: Downing Street – резиденція прем'єр-міністра Великобританії. (the Union Jack – прапор Великобританії)

Опис, пояснення, тлумачення без збереження оригінальної лінгвістичної форми як спосіб приблизного перекладу застосовується у тих випадках, коли немає іншого способу: prorogation – офіційне розпорядження монарха про відновлення/закінчення сесії парламенту Великобританії; teller – 1. уповноважений, що агітує в день виборів на виборничій дільниці голосувати за кандидата своєї партії; 2. обліковець голосів в англійському парламенті чи на будь-яких зборах; whip - організатор партійної фракції в англійському парламенті.

Вищезгадані способи перекладу в перекладацькій практиці не використовуються окремо один від одного, вони переплітаються. Адже при використанні лише одного способу перекладу текст може або втратити національну специфічність, або, навпаки, бути «перенасиченим» іншомовним розмовним матеріалом (наприклад, при застосуванні лише способу транслітерації).

При перекладі політичних реалій, часто використовується транскрипція або калька з додатковим поясненням. Наприклад: collective membership – тимчасове колективне членство в Лейбористській партії (на час виборів) профспілок, кооперативних товариств; члени цих організацій автоматично стають членами Лейбористської партії.; inner Cabinet – «внутрішній кабінет» (кабінет у вузькому складі), до якого входять керівники найважливіших міністерств на чолі з прем'єр-міністром; an English bluebook - англійська «Синя книга» - збірник документів, що видається з санкції парламенту Великої Британії в синіх палітурках. Подібні пояснення, звичайно, неможливо зробити в тексті перекладу, для цього робиться зноско.

Деякі політичні реалії, стали інтернаціоналізмами. В нашу мову вони увійшли як завдяки транскрипції (наприклад: парламент, спікер, лобі), так і завдяки калькуванню (наприклад: First\second\ third) reading – перше\друге\ третє читання в Парламенті).

Висновок. Англійські політичні реалії передаються, як правило, шляхом трансліте-

рації або калькування. Іноді до слова, переданого шляхом транслітерації або калькування, може додаватися пояснення в дужках або зноски. В деяких випадках може застосовуватись наближений переклад. Для правильного професійного перекладу перекладач повинен не лише добре знати іноземну та рідну мови, але й володіти фоновими знаннями, бути обізнаним з культурою, історією, менталітетом, традиціями та звичаями народу, мову якого він використовує при перекладі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Толстой С.С. Основи перекладу. – Вінниця: Нова книга, 2000. – 448 с.
2. Пономарів О.Д., Різун В. В., Шевченко Л. Ю. Сучасна українська мова. – К.: Либідь, 2001. – 400 с.
3. . Korunets I.V. Theory and Practice of Translation. – Vinnytsya : 2001. – Nova Knyha Publishers. – 446 p.
4. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе (реали). – М.: Мастерство перевода, 1970. – 454 с.
5. Кияк Т. Р. Національне забарвлення мов оригіналу і перекладу: проблема відповідностей і розбіжностей між ними \ Мат-ли міжнар. Наук.-практ. Конференц. – Тернопіль : 2004. – с. 152 – 153.
6. Россельс В. М. Перевод и национальное своеобразие подлинника. В сборнике «Вопросы художественного перевода». – М.: Советский писатель, 1955. – 269 с.